

Program prac konserwatorskich

Pałac w Woskowicach Małych

2023

Program prac konserwatorskich dla pomieszczeń znajdujących się w podziemnej kondygnacji pałacu
w Woskowicach Małych, ul. Pałacowa 15

mgr Dorota Gryczewska

dplomowany konserwator zabytków

ul. Zagrodowa 5 48-320 Sidzina

ŚCIANY I DETAL ARCHITEKTONICZNY
z cegły, kamienia i wyprawy mineralne

RODZAJ OBIEKTU	obiekt architektoniczny neogotycki
TEMAT	ściany wewnętrzne w piwnicach pałacu
AUTOR, WARSZTAT, SZKOŁA	nieznany
SYGNATURA	brak
INSKRYPCJE	brak
DATOWANIE	Około 1800r., przebudowany 1872-74, 1912
POCHODZENIE	miejscowe
LOKALIZACJA	Pałac w Woskowicach Małych, ul. 15, 46-100 Namysłów
TECHNIKA	ściany murowane z cegły i kamienia, częściowo tynkowane
WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE I REMONTY	?

1.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE ORAZ OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI

Obiekt wpisany do rejestru zabytków nieruchomości województwa opolskiego pod numerem 1054/65 decyzją z dnia 10.06.1965 r.

Pałac jest częścią większego założenia pozostałego po majątku rodu von Loesch, z którego do dziś pozostał prócz niego park i zabudowania dworskie.

Historia i opis

Miejscowość Woskowice Małe wzmiankowana po raz pierwszy w 1201 roku w dokumencie papieża Innocentego III. Majątek na przestrzeni wieków często zmieniał właścicieli, by w 1829 roku przejść w ręce rodziny von Loesch i pozostawał w ich posiadaniu do końca II wojny światowej. Po wojnie właściciele wyjechali do Niemiec, a w pałacu na krótko urządzono sierociniec. W latach 60 XX wieku w pałacu otwarto Ośrodek Leczenia Odwykowego i tę funkcję pełni do dziś.

Pałac wzniesiony około 1800 roku przez Kalcreutchów na miejscu wcześniejszego dworu, na temat którego nie zachowały się żadne informacje. W latach 1972-74 i 1912 został przebudowany przez nowych właścicieli na obiekt neogotycki, nadając mu bardziej reprezentacyjny wygląd. W wieży przy starym dworze na wyższych kondygnacjach zrobiono pokoje, a w 1912 dobudowano portyk i wykusz.

Pałac murowany z cegły, potynkowany, podpiwniczony, wzniesiony na planie prostokąta, dwukondygnacyjny, nakryty wysokim dachem dwuspadowym z lukarnami. Fasada (elewacja północna) siedmioosiowa, z asymetrycznie usytuowanym głównym wejściem z portykiem i trzykondygnacyjnym ryzalitem. Elewacje pałacu zdobią neogotyckie detale, ryzality, szczyty schodkowe, sterczyny, gzymsy nadokienne oraz wykusz. Wnętrza pałacu przekształcone, w układzie dwutraktowym. Część pomieszczeń przyziemia i piwnice sklepione kolebkowo i kolebkowo z lunetami, w pozostałych salach płaskie stropy. W części pomieszczeń zachowane sztukaterie, kominek i boazerie. (źródło: <https://zabytek.pl/pl/obiekty/woskowice-male-palac-ob-osrodek-leczenia-odwykowego>)

2.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA

Obiekt murowany z cegły na zaprawę mineralną. Elewacje tynkowane. Ściany piwnic murowane z kamienia i cegły na zaprawę mineralną. Cegły na sklepieniach częściowo tynkowane a częściowo wyeksponowane bez wypraw

3.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Dokumentacja dotyczy jedynie ścian i sklepień wewnętrznych w kondygnacji podziemnej (piwnice) pałacu.

3.1. WARUNKI PRZECHOWYWANIA

Część obiektu objęta opracowaniem znajduje się w ekspozycji wewnętrznej.

3.2. PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Główną przyczyną zniszczeń jest wilgoć podciągana kapilarnie spowodowana brakiem izolacji przeciwwilgociowej i wysokim poziomem wód gruntowych w stosunku do posadowienia budynku pałacu (za: „PRZEGLĄD I EKSPERTYZA STANU TECHNICZNEGO MURÓW DWÓCH BUDYNKÓW, BUDYNKU PAŁACU I BUDYNKU TERAPII OŚRODKA LECZENIA ODWYKOWEGO W WOSKOWICACH MAŁYCH” Instytut Techniczny Budownictwa- prof. Mariusz Książek), oraz zniszczenia wynikające ze zwykłego użytkowania i specyficznego charakteru obiektu.

3.3. STAN ZACHOWANIA

Ogólny stan ścian można określić jako średni. Część pokryta warstwą tynków mineralnych- prawdopodobnie cementowo-wapiennych. Wyprawy w wielu miejscach łuszczą się i odpadają odsłaniając lico cegły. Największe zniszczenia wypraw widoczne są na wewnętrznych tynkach ścian zewnętrznych pałacu oraz w miejscach przy posadzce. Miejscami widoczne zaplamienia spowodowane wilgocią oraz charakterystyczne wykwity solne (sole krystalizujące ze zmienną objętością) powstałe w miejscu odsychania wody, migrującej z wnętrza ścian do powierzchni. W częściach tych widoczne większe zniszczenia. W wielu miejscach farba na tynkach popękana i łuszcząca się. Miejscami widoczna działalność grzybów pleśniowych.

4.0. WSKAZANIE OCZEKIWANYCH EFEKTÓW PRAC

Celem planowanych działań konserwatorskich jest polepszenie stanu ścian piwnicznych pałacu ale również ograniczenie destrukcji substancji zabytku. Specyfika obiektu jest taka, że nierealne jest

całkowite wyeliminowanie zasadniczych powodów niszczenia materii zabytku (wilgoć istniejąca w ścianach jako nośnik soli i katalizator wielu szkodliwych reakcji będzie zawsze powodowała zaplamienia, niszczenie tynków i wysolenia na ścianach), lecz możliwym jest dążenie do maksymalnego zminimalizowania efektów działania wilgoci poprzez użycie do konserwacji odpowiednich materiałów (lekki tynk mineralny jako warstwa ściągająca sole, nie niszcząca warstwy powierzchniowej cegły i odkażająca ściany).

5.0. PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

W celu spełnienia wyżej sformułowanych założeń program prac konserwatorskich powinien składać się z następujących zabiegów podzielonych na rodzaje materiałów wykorzystanych do budowy:

- A. Ściany tynkowane
- B. Ściany ceglane i ceglano-kamienne nie pokryte tynkiem mineralnym

A. Konserwacja ścian tynkowanych (ściany na kondygnacji piwnic)

1. Oczyszczenie powierzchni ścian z warstw odspojonych, zniszczonych tynków i farb. Należy usunąć również wszystkie tynki z widoczną korozją spowodowaną przez mikroorganizmy oraz tynki, co do których zachodzi podejrzenie, że mogą w przyszłości się odspajać. Proponuje się usunięcie wszystkich szczelnych, cementowo-wapiennych tynków do wysokości minimum 50 cm od posadzki. W miejscach wyższego podciągania kapilarnego -wykonać zabieg do niezbędnej wysokości. Czyszczenie ścian należy przeprowadzić poprzez mechaniczne usunięcie wypraw z należytą ostrożnością, tak aby nie pokaleczyć lica ceglanego i kamiennego. W tym celu proponuje się użycie narzędzi ręcznych typu przecinaki, szpachelki, szczotki mosiężne (nie używać szczotek stalowych) itp.
2. Doczyszczanie powierzchni ściany z resztek farb i innych nawarstwień poprzez wydmuchnięcie drobin sprężonym powietrzem. Alternatywnym rozwiązaniem może być oczyszczenie ściany parą wodną pod ciśnieniem. Mycie należy przeprowadzać sprawnie, tak aby jak najmniejsza ilość wody penetrowała w strukturę muru. Pomieszczenia w których przeprowadza się zabieg mycia powinny być mocno wietrzone, aby wprowadzona woda mogła jak najszybciej odparować z muru
3. Odkazanie całych powierzchni ścian również tych, które wydają się nie być skażone biologicznie– metodą natrysku (np. preparat oparty na czwartorzędowych solach amoniowych

„ALGAT” firmy „Altax” lub inny (np. BFA, Biotin R, Preventol R80), dobrany po przeprowadzeniu odpowiednich prób. Należy użyć preparatu nie zwiększającego w murze zawartości soli rozpuszczalnych w wodzie.

4. Uzupełnienie wypraw tynkarskich zaprawami mineralnymi. Ziarno zapraw dobrać do tynków istniejących. W częściach przy posadzce sugeruje się użycie wypraw renowacyjnych ściągających sole, przeznaczonych do użytku w obiektach zabytkowych np. firm Keim czy Optolith. W partiach wyższych dopuszcza się użycie lekkich tynków wapiennych z dodatkiem trasy (np. gotowe zaprawy firmy KEIM czy Optolith). Wyprawy należy jak najdokładniej dotrzeć do tynków istniejących tak aby widoczność łączenia była jak najmniejsza. Nie należy stosować zapraw cementowych z uwagi na ich dużą szczelność i sporą zawartość soli rozpuszczalnych.

5. Scalenie ewentualnych szczelin i pęknięć cienkowarstwową zaprawą mineralną z dodatkiem mikrowłókna

6. Powtórne odkażenie ścian metodą natrysku (np. preparat oparty na czwartorzędowych solach amoniowych „ALGAT” firmy „Altax” lub inny (np. BFA, Biotin R, Preventol R80), dobrany po przeprowadzeniu odpowiednich prób. Należy użyć preparatu nie zwiększającego w murze zawartości soli rozpuszczalnych w wodzie.

5. Odtworzenie kolorystyki tynków analogicznie do istniejącej na pozostałej części ścian piwnicy - pomalowanie farbą oddychającą - krzemianową po uprzednim zagruntowaniu powierzchni gruntem dedykowanym do farby.

B. Konserwacja ścian ceglano- kamiennych

1. Oczyszczenie powierzchni z nawarstwień poprzez mycie parą wodną wspomagane środkami chemicznymi np. preparatami opartymi na roztworach HF bądź kwaśnym fluorku amonu np. Clean FP firmy Remmers

2. Doczyszczanie miejscowe metodami mechanicznymi bądź metodą strumieniowo- ścierną z zastosowaniem precyzyjnych urządzeń typu IBIX i kruszywa o bardzo drobnej frakcji np. Garnet Mesh 240. Alternatywnym sposobem oczyszczania może być użycie lasera

3. Odkażenie powierzchni ścian metodą natrysku (np. preparat oparty na czwartorzędowych solach amoniowych „ALGAT” firmy „Altax” lub BFA firmy Remmers, Biotin R firmy C.T.S., Preventol R80), dobrany po przeprowadzeniu odpowiednich prób. Należy użyć preparatu nie zwiększającego w murze zawartości soli rozpuszczalnych w wodzie.

4. Uzupełnienie ubytków w ceglach kitami mineralnymi barwionymi w masie- zaleca się użycie gotowych zapraw do uzupełniania cegieł np. firmy KEIM czy Optolith.
5. Uzupełnienie spoin w ścianach zaprawami mineralnymi zbliżonymi optycznie i pod względem właściwości fizycznych do spoin istniejących. Zaleca się użycie gotowych zapraw do spoinowania np. firm KEIM, Optolith czy Remmers
6. Ewentualna unifikacja kolorystyczna miejsc uzupełnianych oraz miejsc o zmienionej kolorystyce farbami do patynowania np. Keim Restaurolasur

Przedstawione powyżej postępowanie ze ścianami piwnic pałacu w Woskowicach Małych jest rozwiązaniem tymczasowym, umożliwiającym doraźne użytkowanie pomieszczeń. W przyszłości należy wykonać prace izolujące fundamenty budynku od wody podciąganej kapilarnie - od wody opadowej oraz wód gruntowych. Sposób wykonania takich prac należy opracować w projekcie budowlanym i uzyskać na te prace stosowne pozwolenia konserwatorskie i budowlane. Należy rozważyć rozwiązania wykonania izolacji, przedstawione w opracowaniu prof. Mariusza Książka pn.: „PRZEGLĄD I EKSPERTYZA STANU TECHNICZNEGO MURÓW DWÓCH BUDYNKÓW, BUDYNKU PAŁACU I BUDYNKU TERAPII OŚRODKA LECZENIA ODWYKOWEGO W WOSKOWICACH MAŁYCH”

Uwagi dla użytkownika

Po wykonaniu prac na powierzchni tynków mogą uwidaczniać się plamy czy złuszczenia. Nie będą to usterki wynikające ze źle przeprowadzonych prac, a efekt specyfiki obiektu. Bardzo duże ilości różnego rodzaju substancji zawartych w murach a rozpuszczalnych w wodzie, będą migrować do powierzchni wraz z wilgocią podsiąkającą, powodując przebarwienie a nawet złuszczenie farby i warstwy tynku. Dla dobrej kondycji ścian nie można zamknąć ich porów, tak aby szkodliwe związki mogły wymigrować na powierzchnię. W przyszłości należy przeprowadzić dokładne zabezpieczenie budowli przed wodą podciąganą kapilarnie.

Tynki, w których pory zostały wysycone solami należy systematycznie wymieniać.

6.0. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA STANU ZACHOWANIA

Fragment korytarza w piwnicy-widok ogólny

Fragment jadalni- widok ogólny

Fragment jadalni- widok ogólny

Fragment piwnic -widok ogólny

Fragment piwnic -widok ogólny

Fragment piwnic -widok ogólny

Widoczne wielokrotne naprawy miejscowe

Widoczne zniszczenia spowodowane wilgocią podciąganą kapilarnie

Widoczne zniszczenia spowodowane wilgocią podciąganą kapilarnie

Widoczne zniszczenia spowodowane wilgocią podciąganą kapilarnie

Sklepienie ceglane – widoczne zawilgocenie muru

Ściany ceglane i tynkowane- widoczne zawilgocenie tynków z zabrudzenia powierzchni cegieł zaprawą

Ściana ceglana- widoczne z zabrudzenia powierzchni cegieł zaprawą i farbą